

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 4 hallituksen esityksestä laiksi perintökaaren 25 luvun muuttamisesta

Eduskunta on 14 päivänä helmikuuta 1989 lähettänyt toisen lakivaliokunnan valmistele-
västi käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o
237/1988 vp.

Valiokunta on eduskunnan päätöksen mu-
kaisesti hankkinut edellä mainitusta esityksestä
maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnon,
joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lain-
säädäntöneuvos Timo Kotkasaari ja vt. lain-
säädäntösihteeri Yrjö Mäkelä oikeusministe-
riöstä, vanhempi hallitussihteeri Väinö Vainio
maa- ja metsätalousministeriöstä, ylijohtaja
Eero Nordberg maatilahallituksesta, piiripääl-
likkö Seppo Heinonen Hämeenlinnan maata-
louspiiristä, piiripäällikkö Heikki Luukkainen
Mikkelin maatalouspiiristä ja puheenjohtaja
Timo Pajunpää MTK:n Nuorten Tuottajain
Valiokunnasta.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että jää-
mistöön kuuluvan maatilaa jakoa koskevien
perintökaaren 25 luvun säännösten soveltamis-
alaa laajennettaisiin koskemaan myös eräitä
tapauksia, joissa jäämistöön kuuluu vain osa
tilasta eikä tätä osaa yksinään tai edes yhdessä
soveliaan tilanpidonjatkajan tai hänen puoli-
sonsa omistamien tilojen ja tilanosien kanssa
voida pitää elinkelpoisena maatilana. Kuolin-
pesään kuulumaton osa tilasta voitaisiin ottaa
huomioon elinkelpoisuutta arvioitaessa, jos tä-
män osan omistaa eloonjäänyt puoliso, jonka
perillinen sovelias tilanpidonjatkaja on, ja jos
eloonjäänyt puoliso ja sovelias tilanpidonjat-
kaja sopivat viljelyjärjestelyistä tässä laissa
edellytetyllä tavalla. Samassa yhteydessä perin-
tökaaren 25 lukuun ehdotetaan tehtäväksi
myös eräitä täsmennyksiä ja muutoksia, joiden
tarkoituksena on selkeyttää säännöstöä ja hel-
pottaa sen soveltamista.

Muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan
mahdollisimman pian niiden hyväksymisen ja
vahvistamisen jälkeen. Pääosiltaan niitä sovel-
lettaisiin lain voimaantulon jälkeen kuolleen
henkilön jälkeen suoritettavassa osituksessa ja
perinnönjaossa.

Valiokunnan kannanotot

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja
saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää
lakiehdotusta tarpeellisena ja tarkoituksenmu-
kaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen
hyväksymistä seuraavin muutoksin.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan
tarkoituksena on ollut viljelyjärjestelyjen osal-
ta tarjota eloonjääneelle puolisolle ja soveliaal-
le tilanpidonjatkajalle useita sopimusvaihtoeht-
oja, joista he voivat valita sen, jonka katsovat
parhaiten soveltuvan tilanteeseen. Jotta viljely-
järjestelyjä koskeva sopimus voitaisiin tehdä
myös siten, että osan vähintään kymmenen
vuoden sopimuskaudesta eloonjäänyt puoliso
ja sovelias tilanpidonjatkaja viljelevät tilaa yhti-
teiseen lukuun ja lopuksi osaksi sopimuskautta
sovelias tilanpidonjatkaja saa viljelyoikeuden
eloonjääneen puolison osuuteen tilasta, valio-
kunta ehdottaa lakiehdotuksen 1 b §:n 2 mo-
menttiin tehtäväksi tätä tarkoittavan lisäyksen.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntoon
viitaten valiokunta ehdottaa lakiehdotuksen
1 b §:n 3 momenttiin tehtäväksi eräitä täsmen-
nyksiä, jotka korostavat sitä, että kyseessä on
kiinteistön luovuttamiseen liittyvä sitova sopi-
mus, joka tulee tehdä maakaaren edellyttämäs-
sä määrämuodossa. Sopimus kiinteistön luo-
vuttamisesta tulee tehdä viljelyjärjestelyjä kos-
kevan sopimuksen yhteydessä, ja luovutuksen
tulee tapahtua välittömästi viljelyjärjestelyjen
sopimuskauden päätyttyä.

Maanvuokralain 71 §:n mukaan maatalous-
maa, jolla ei ole maatalouden harjoittamiseen

tarvittavia rakennuksia, voidaan vuokrata maataloudellista käyttöä varten määrääjäksi, enintään kymmeneksi vuodeksi. Viljelyjärjestelyjä koskevalta sopimukselta edellytetään lakiehdotuksen 1 b §:n 2 momentin mukaan, että se on tehty vähintään kymmeneksi vuodeksi. Jotta viljelyjärjestelyjä koskevaa sopimusta tehtäessä voitaisiin maatalousmaan

vuokra-ajaksi maanvuokralain säännösten estämättä sopia enintään 15 vuotta, valiokunta ehdottaa lakiehdotuksen 1 b §:ään otettavaksi tätä tarkoittavan uuden 4 momentin.

Valiokunta ehdottaa kunnioittaen,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

perintökaaren 25 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 5 päivänä helmikuuta 1965 annetun perintökaaren (40/65) 25 luvun 5 §, sellaisena kuin se on 20 päivänä elokuuta 1982 annetussa laissa (637/82),

muutetaan mainitun luvun 1 §, 2 §:n 1 momentti, 3 §:n 1 ja 3 momentti, 4 § ja 6—9 §, sellaisina kuin ne ovat mainitussa 20 päivänä elokuuta 1982 annetussa laissa, sekä

lisätään lukuun uusi 1 a, 1 b ja 7 a § seuraavasti:

25 luku

Jäämistöön kuuluvan maatilän jakamisesta

1 ja 1 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

1 b §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Sovelialla tilanpidonjatkajalla on sama oikeus myös silloin, kun jäämistöön kuuluu vain osa elinkelpoisesta maatilasta taikka vain osa sellaisesta maatilasta tai tilasta, josta yhdessä soveliaan tilanpidonjatkajan tai hänen puolisonsa omistamien tilojen tai tilanosien kanssa muodostuu elinkelpoinen maatila, ja muun osan omistaa eloonjäänyt puoliso, jonka perillinen sovelias tilanpidonjatkaja on. Edellytyksenä on kuitenkin, että eloonjäänyt puoliso ja sovelias tilanpidonjatkaja viimeistään perinnönjaossa sopivat viljelyjärjestelyistä vähintään kymmeneksi vuodeksi siten, että he viljelevät maatilaa tai tilaa yhteiseen lukuun tai että sovelias tilanpidonjatkaja saa oikeuden viljellä eloonjääneen puolison omistamaa osaa maatilasta tai tilasta. Eloonjäänyt puoliso ja sovelias tilanpidonjatkaja voivat myös sopia, että yhtei-

seen lukuun viljeleminen kestää osan sopimuskaudesta ja sovelias tilanpidonjatkaja saa muuksi osaksi sopimuskautta edellä tarkoitettua viljelyoikeuden.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu viljelyjärjestelyjä koskeva sopimus voidaan tehdä myös kymmentä vuotta lyhyemmäksi ajaksi, jos samalla tehdään sopimus siitä, että eloonjäänyt puoliso heti kyseisen sopimuskauden päätyttyä myy tai muutoin luovuttaa omistamansa osan sovelialle tilanpidonjatkajalle. Sopimus kiinteistön luovuttamisesta on tehtävä maakaaren kiinteistön luovuttamista koskevien säännösten edellyttämällä tavalla.

Sen estämättä, mitä maanvuokralain (258/66) 71 §:ssä on säädetty maatalousmaan vuokra-ajan enimmäispituudesta, viljelyjärjestelyjä koskevaa sopimusta tehtäessä voidaan maatalousmaan vuokra-ajaksi sopia enintään 15 vuotta. (uusi 4 mom.)

2—9 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 25 päivänä huhtikuuta 1989

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Säilynoja, jäsenet Aittoniemi, Kohijoki, Lehtosaari,

Myller, Mönkäre, Paasilinna, Röntynen, Saastamoinen ja Savela sekä varajäsenet Fred ja Westerlund.

EDUSKUNNAN
MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNTA

Helsingissä
14 päivänä maaliskuuta 1989
Lausunto n:o 3

Liite

Toiselle lakivaliokunnalle

Eduskunnan päätöksen mukaisesti toinen lakivaliokunta on kirjeellään 16 päivästä helmikuuta 1989 pyytänyt maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnon hallituksen esityksestä n:o 237/1988 vp. laiksi perintökaaren 25 luvun muuttamisesta.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina lainsäädäntösihteeri Yrjö Mäkelä oikeusministeriöstä, ylijohtaja Eero Nordberg maatilahallituksesta, agronomi Antti Huhtamäki Maataloustuottajain Keskusliitosta, varatuomari Agneta Ström Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbundista ja lakimies Päivi Huotari Maatalousyrittäjien eläkelaitokselta.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että jäämistöön kuuluvan maatilasta jakoa koskevien perintökaaren 25 luvun säännösten soveltamisalaa laajennettaisiin. Näitä säännöksiä voitaisiin eräissä tapauksissa soveltaa myös silloin, kun jäämistöön kuuluu vain osa maatilasta tai tilasta eikä tätä osaa yksinään tai edes yhdessä soveliaan tilanpidonjatkajan tai hänen puolisonsa omistamien tilojen ja tilanosien kanssa voida pitää elinkelpoisena maatilana.

Lakiehdotuksen 1 b §:n 1 momentin mukaan soveliaalla tilanpidonjatkajalla on oikeus vaatia, että jäämistöön kuuluva elinkelpoinen maatila taikka sellaiset jäämistöön kuuluvat tilat tai tilanosat, joista yksinään tai yhdessä hänen tai hänen puolisonsa omistamien tilojen tai tilanosien kanssa muodostuu elinkelpoinen maatila, sisällytetään maatalousirtaimistoiheen jakamattomana hänen osuuteensa.

Saman pykälän 2 momentin mukaan soveliaalla tilanpidonjatkajalla on sama oikeus myös silloin, kun pesään kuuluva osa maatilasta ei

yksinään tai edes yhdessä tilanpidonjatkajan ja hänen puolisonsa omistamien tilojen ja tilanosien kanssa riitä elinkelpoisen maatilataloudellisen kokonaisuuden muodostamiseen, mutta elinkelpoinen kokonaisuus on saavutettavissa ottamalla huomioon myös eloonjääneen puolison omistama maatilasta osa. Eloonjääneen puolison omistaman osan huomioon ottamisen edellytyksenä on, että eloonjäänyt puoliso ja sovelias tilanpidonjatkaja sopivat maatilasta viljelyjärjestelyistä momentissa edellytetyllä tavalla vähintään kymmeneksi vuodeksi. Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan myös kymmentä vuotta lyhyempi sopimus voi tulla kysymykseen, jos eloonjäänyt puoliso ja tilanpidonjatkaja samalla sopivat eloonjääneen puolison omistaman osan luovuttamisesta heti sopimusajan jälkeen tilanpidonjatkajalle. Pykälän 3 momentin mukaan tällainen luovutussopimus on tehtävä kiinteistön luovuttamisesta koskevien säännösten edellyttämällä tavalla.

Samassa yhteydessä perintökaaren 25 lukuun ehdotetaan lisättäväksi eräitä käsitelmäritelmiä sekä tehtäväksi myös muita täsmennyksiä ja muutoksia, joiden tarkoituksena on selkeyttää säännöstöä ja helpottaa sen soveltamista.

Muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian niiden hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen. Pääosiltaan niitä sovellettaisiin lain voimaantulon jälkeen kuolleen henkilön jälkeen suoritettavassa osituksessa ja perinnönsaajassa.

Valiokunnan kannanotot

Valiokunta pitää oikeasuuntaisena sitä, että jäämistöön kuuluvan maatilasta jakoa koskevien perintökaaren 25 luvun säännösten soveltamisalaa laajennetaan.

Lakiehdotuksen 1 b §:n 2 momentin 3 kohtaan sisältyy viljelyjärjestelyjä koskevan sopimuksen lisäksi joko lykkäävin ehdoin tehty kiinteistön luovutussopimus tai esisopimus kiinteistön luovutuksesta. Valiokunta pitää aiheellisena sitä, että 3 momentissa tuodaan esiin luovutussopimuksen oikeudellinen luonne edellyttämällä sopimukselta maakaaren 1 luvun 2 §:ssä tarkoitettua määrämuotoa. Valiokunta ehdottaa lisäksi, että myös 2 momentin 3 kohdan sanamuodossa pyritäisiin tuomaan selkeämmin esiin, että kyseessä on kiinteistön luovuttamiseen liittyvä sitova sopimus. Näin

korostettaisiin sitä, että tällaiselta sopimukselta edellytetään muotovaatimusten ohella myös tiettyjä kiinteistön luovutussopimukselle ominaisia sisällöllisiä vaatimuksia kuten mainintaa sopimuksen osapuolista, luovutuksen kohteesta, luovutusajankohdasta ja vastikkeesta tai sen määräytymisperusteista.

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta esittää kunnioittaen,

että toinen lakivaliokunta mietintöään laatiessaan ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Nieminen, jäsenet Alho, Anttila, Apukka, Jokinie-

mi, Metsämäki, Ollila, Saastamoinen, Tähkämaa ja Westerlund sekä varajäsenet Perho, Pulliainen ja Röntynen.
